

aliorum est pronunciare. Illud dicam, si quis ad istum modum 195
 malignius et, vt Graeci dicunt, ἀποτόμως excutiat diui Hieronymi
 libros, permulta reperiet a nostrorum theologorum decretis longe
 lateque discrepantia. Quorsum igitur attinebat virum et litteris et
 aetate venerabilem, ob rem nihili in huiusmodi pertrahi turbas, in
 quibus iam septimum, opinor, perdit annum? Vtinam hoc opera, 200
 vtinam hoc temporis licuisset adiuuandis honestissimis litterarum
 studiis impendere. Nunc omnibus dignus praemiis, molestissimis
 litibus inuoluitur, non mediocri doctorum praemiis, molestissimis
 maniae, et dolore et stomacho. Quanquam omnium, imo totius Ger-
 futurum vt vestra opera vir tam eximius et orbi restituatur et 205
 litteris.

Hyeme proxima Roma nos videbit, si modo fauerit Christus
 Optimus Maximus, et regia maiestas vna cum Archiepiscopo Can-
 tuariensi denuo facultatem permittent abeundi; quam si non ipse,
 certe diuus Hieronymus ab illis impetrabit. Reuerendissimam D. T. 210
 in plurimos annos incolumem ac florentem nobis, imo litteris et
 orbi, seruet optimus ille Samarites Christus; cui me totum addico
 dedicoque. Londini. [Pridie Kalen. Apriles.] An. M.D. xv.

335³³⁸ TO LEO X.

Basle MS. Erasiana, Urk. II^b. I. (a).

London.

A. f^o. F: B. f^o. a²: F. p. 68: HN: Lond. ii. 1: LB. 174. 21 May 1515.

[For the manuscript and printed versions of this letter see Ep. 333 introd.
 As with that letter, I have adopted the text of A and have only given precedence
 to a in two places (ll. 114 and 352-7). I have also disregarded some of the more
 obvious blunders made by the copyist, which are mostly omissions of necessary
 words or corruptions by the addition or omission of a single stroke; e. g. *ducti*
 for *ductu*, *ommeis* for *omneis*.

The manuscript date is confirmed by the events mentioned. For Leo's recep-
 tion of this letter see Ep. 389. 31-8.]

BEATISSIMO PATRI LEONI DECIMO, PONTIFICI VERE MAXIMO,
 ERASMVS ROTERODAMVS S. D.

SI celsitudinis tuae ratio habeatur, beatissime pater, nemo vel
 summorum principum inueniatur qui non veriturus sit ad sanctita-
 tem tuam scribere. Quis enim non metuat eum compellare litteris
 qui quanto caeteri mortales pecudibus antecellunt, tanto ipse mor-
 tales vniuersos maiestate superat, et inter homines prorsus coeleste 5
 quoddam agit numen? Attamen singularis quaedam naturae tuae
 bonitas et incredibilis humanitas, qua quidem illam ipsam superas

334. 210. Reuerendissimam D. T. A: Te H. 335. 2. inueniatur A: sit a.
 veriturus sit A: vereatur a. sanctitatem tuam A: te Ha. 6. naturae . . .
 7. quidem A: tua humanitas bonitasque per quam a.

gestit animus pro virili omneis ingenii neruos in hoc explicare, vt
 quanta extiterunt Leonis in Christianam gentem merita, tanta et
 posteris habeantur ac celebrentur, nullo vnquam tempore intermo-
 215 ritura.

Qua de re diu cogitanti mihi, cum exploratum haberem nequa-
 quam ingenii nostri praesidio confici posse, propemodum visum est
 fieri posse, vt hac ratione vtcunque quod conor liceat assequi, si ad
 id efficiendum immortalis alicuius per se nominis adminiculo fueri-
 220 mus vsi. Perspiciebam diuum Hieronymum sic apud Latinos esse
 theologorum principem, vt hunc prope solum habeamus theologi
 dignum cognomine; non quod caeteros damnem, sed quod illustres
 alioqui, si cum hoc conferantur, ob huius eminentiam velut obscu-
 225 et ipsa docta Graecia quem cum hoc viro queat componere. Quan-
 tum in illo Romanae facundiae, quanta linguarum peritia, quanta
 omnis antiquitatis, omnium hystoriarum noticia! Quam fida memo-
 ria, quam felix rerum omnium mixtura, quam absoluta mystica-
 rum litterarum cognitio! Super omnia quis ardor ille, quam admi-
 230 rabilis diuini pectoris afflatus! Vt vnus et plurimum delectet
 eloquentia et doceat eruditione et rapiat sanctimonia. Atqui hunc
 virum vt vnum habemus dignissimum qui legatur ab omnibus, ita
 vnus sic deprauatus erat, sic contaminatus, sic conspurcatus, vt nec
 a doctis posset intelligi.

235 Videbam facinus quidem pulcherrimum, si nostra cura doctor tam
 eximius orbi restitueretur. Verum perspiciebam tantum esse in eo
 negotio difficultatis, vt ea res non vnum desyderaret Herculem;
 tantum aberat vt vnum me parem esse posse confiderem, adeo non
 Hercules vt vix etiam homo. Attamen certatim adhortantibus
 240 eruditis, efflagitantibus episcopis, nominatim autem vnico illo, non
 meo tantum sed et omnium litterarum, omnis virtutis apud Britan-
 nos Mecoenate, D. Gulielmo archiepiscopo Cantuariensi—quo quidem
 viro vt nihil habet illa insula vel eruditione vel integritate vel
 245 omnibus denique ornamentis episcopalibus absolutius, ita non alium
 habet ad prouehendum optimarum rerum studium propensio-
 rem; porro in omnibus negotiis quae ad Sedis Romanae dignitatem,
 amplitudinem ac maiestatem pertinent, ea pietate vt maiore non
 possit. Deinde iam veluti restitantes et ob immensam laboris

212. gessit a.

216. Qua de . . . 218. conor A: Quod haud scio an ita demum a.

add. A. 220. vsi add. A.

214. omnibus post posteris a. 219. per se
 duntur Basileae typis elegantissimis omneis diui Hieronymi vere diuinae
 lucubrationes et excuduntur immensis sumptibus, summa cura, non estimandis
 sudoribus. Nos ita sumus adnixa vt propemodum ipse me laboribus enecarem, dum
 operam (do) vt renascatur Hieronymus. Nam vniuersum opus, quod ad decem,
 ni fallor, accrescet volumina a. 242. H: Moeenati A.

magn
 Chris
 apud
 dit
 reuo
 eloqu
 Prae
 Nam
 cum
 nem.
 tant
 Sedi
 quod
 sibi
 vt ne
 nesc
 scen

H

in p
 bus,
 volu
 tinc
 cum
 eran
 iden
 habe
 degu
 gene
 tor,
 ling
 eru
 adie
 rem
 red
 part
 dan

23

non

A:

275-

277-

A:

...

25

Clemente VII dal vescovo teatino, meglio cono-
fesse consegnare nelle mani del pontefice nel 15
reprimenda et ecclesia reformanda ad Clemente
1930, p. 67 - 77. Il documento è analizzato in C

335]

magnitudinem susceptae prouinciae suppoenitentem reuerendi in
Christo patris Ioannis Petri Caraffa, episcopi Theatini, qui nunc 250
apud Anglos nomine Sanctitatis tuae oratorem agit, denuo redaccen-
dit oratio, suaque voce et applausu reddito mihi animo in certamen
reuocauit. Quid enim non persuadeat illa tam singularis hominis
eloquentia? quem non permoueat tam integri, tam grauis autoritas
Praesulis? quem non inflammet tam rara optimi viri pietas? 255
Nam ad trium linguarum haud vulgarem peritiam, ad summam
cum omnium disciplinarum tum praecipue theologicae rei cognitio-
nem, tantum homo iuuenis adiunxit integritatis et sanctimoniae,
tantum modestiae, tantum mira grauitate conditae comitatis; vt et
Sedi Romanae magno sit ornamento et Britannis omnibus absolutum 260
quoddam exemplar exhibeat, vnde omnes omnium virtutum formam
sibi petere possint. Hic tantus tantum tribuit hisce meis laboribus,
vt ne si immodestissimus quidem sim, possim agnoscere. Et tamen
nescio quo pacto laudibus illis suis iam fesso calcar addidit, fathi-
scentem erexit, deficientem restituit. 265

Horum igitur et his consimilium hortatibus extimulatus, atque
in primis eius auxilio fretus qui non solet vnquam piis deesse conati-
bus, veluti nouus iam ad intermissum opus redeo. Epistolarum
volumina—nam haec mihi proprie sumpsi—a mendis quibus ex-
tincta fuerant verius quam deprauata, partim veterum collatione codi- 270
cum, partim nostrapte sagacitate repurgauimus; Graeca, quae vel de-
erant omnino vel perperam erant addita, reposuimus diligenter. Quod
idem factum est et in Hebraicis; verum οὐκ ἄνευ Θεσέως, vt Graecum
habet prouerbium, quod eas litteras ipse primoribus modo labris
degustarim. Ad hoc quoniam diuus Hieronymus, vt est omni 275
genere litterarum absolutissimus, ita mirus est opum suarum ostenta-
tor, vt qui passim gaudeat infulcire quicquid vsquam apud omnis
linguae scriptores abstrusum ac reconditum habeatur—vnde fit vt
eruditus etiam lector ad plerosque locos velut ad salebras restitet—
adiicimus commoda suis locis scholia, quoties incurrit quod lectorem 280
remoraturum esse videatur. Praeterea quoad licuit in ordinem
redegimus omnia. Nothos ac subditios libellos, quos partim casus,
partim librariorum quaestus aut inscitia, partim improbissimi cuius-
dam impostoris temeritas Hieronymianis lucubrationibus admiscuit,

250. Caraffae H. 269. extincta . . . 271. sagacitate A: prorsum extinctum erat,
non deprauatum a. 272. omnino add. A. erant A: fuerant a. Quod idem
A: Id quod item a. 273. et add. A. 273. vt . . . 274. prouerbium add. A.
275. degustarint a. Ad . . . diuus A: Et quoniam a. 276. absolutus a.
277. vt qui . . . 279. restitet add. A. 281. videatur A a: videbatur F. Praeterea
A: Ad hec a. 282. redegimus A: digessimus a. 283. partim librariorum
. . . inscitia add. A. 284. Hieronymianis lucubrationibus add. A.

250. Caraffa] See Ep. 287. 7 n.

270. codicum] See Ep. 373 introd.